

מראי מקומות- קידושין י"ג

השע"י שם), משום דאולי לאו דינא גמירי, ולכן לא הוי זה מעשה קידושין (אולם עדיין צ"ע לדעת רעק"א, דכ' דמה שאי"צ עדים הוא משום דהכל תלוי בו, וא"כ אולי אין שייך לומר הלמדות של השע"י כלל, וצ"ע).

(ב) **מי דמי, התם בתורת פקדון יהבינהו ניהלה, סברה אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא בהו-** הק' הרשב"א בשם הרב אב ב"ד, מ"מ לישדינהו קמי' ולימא לי' הרי שלך לפניך, ותני' דמיירי בהפקיד גבה לזמן ידוע, ואינה יכולה להחזירה. והק' הרשב"א, א' ק' לומר אוקימתא זה בהגמ', ב) למה באמת אינו יכולה להחזירה תוך הזמן, למה גרעה מפועל דיכול לחזור בחצי יום (וע' קצות [ע"ד, א', ורצ"ג, ב' דכ' לחלק, דכיון דנשתעבד נכסי השומר לשלם להמפקיד, א"כ אפי' אם החזירו להבעלים באופן שהוא פשע בשמירתו, הוא חייב ג"כ). והביא מהראב"ד לתרץ דמפחדת ליתנה בפניו, דאולי יבא כלב ויקחנה קודם שאתי ליד בעלים, ותהי' היא חייבת. והרשב"א תני' דהיא אינה יודעת דיכולה לעשות כן.

(ג) **או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת- יש לעי', הא אינו שלו, ואיך קידשה בו. ולכאו' צ"ל שהיא הקנתו לו. אבל הק' הקובץ שעורים (צג), בשלמא להשיטות דס"ל דהיכא דהגזלן מוכן להחזיר הגזילה להנגזל, דנחשב ברשות הנגזל, י"ל דא"כ שפיר יכולה להקנותו לו. אבל להשיטות דס"ל דעד שיגיע ליד הנגזל הרי נחשב לאינה ברשותו, איך הקנתו לו, הרי אינה ברשותה להקנותו. וצידד דאולי מבואר כאן דהחסרון בכה"ג הוא מצד הקונה, ולא מצד המקנה, וכאן דהקונה הוא הגזלן, אין שום חסרון. אבל הק' ע"ז מהא דאמרי' דאינו יכול להקדיש, אף דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא, וצ"ע. ובאמת כבר כ' האבני מלואים (כ"ח, י"ג) דלגזלן עצמו נראה דמצי יהיב (אף אם אינה ברשותה), ולא ביאר הטעם. וע' בחי' ר' שמואל (י', ב') שביאר הענין בב' אופנים- א) מה שהוא ברשות הקונה עדיף, דהיינו,**

(א) **ושמע מינה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום היא- הק' הפני יהושע (ד"ה שלח לי),** הא אי' לקמן דמה דאמרי' דשתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום היא, היינו משום דלאו כל נשי דיני גמירי, וא"כ י"ל דלא זרקה בפניו היינו משום שחשבה דאולי תהי' חייבת במה דמשברה. וא"כ, הק' הפנ"י, לימא דאולי יש נשים דדינא גמירי, וא"כ באמת כוונתן לקידושין, וא"כ למה אין עכ"פ חשש לקידושין [וק"ק, תק' דאפי' אם לא דינא גמירי, אפשר דבאמת נתרצה להיות מקודשת לו, ואם יש ריעותא במה דלא אמרה "אין", א"כ גם אם אמרי' דינא גמירי יש כאן ריעותא זה, וצ"ע]. וכ' "ונראה דהא דשתיקותא לאחר מתן מעות לאו כלום הוא, עיקר הטעם משום דבעידי קידושין בעינן דבר ברור להוציאה מחזקת פנוי' לחזקת אשת איש... הכא, שאין לעדים שום הוכחה דנתכוונה לקידושין, דהאיכא למימר מאי דשתקה היינו משום דלא איכפת לה, א"כ לא הוי קידושין כלל". אולם סיים בקו', דהא בהני לישני דמסופק הגמ' בהם, פסק הרמ"א (אה"ע כ"ו, ג') שהוא ספק קידושין, ולימא דלא הוי דבר ברור וא"כ אינו כלום, וכ' דיש ליישב ולחלק. וע' כזה ג"כ בברכת שמואל (ב', ה') בשם ר' חיים מוואלאזין (חוט המשולש א', ב'), דאף דתלוי הקידושין בדידי', ואין צריכין ממנה אלא ריצוי, מ"מ ע"י ריצוי דידה נגמר הדבר שבערוה, והראי' הוא דרוב רבותינו ס"ל דבעינן עדים על דעתה (ודלא כדעת האבנ"מ [כ"ז, ו'] ורעק"א (ו). דס"ל דכל החלות הוא ע"י דעתו, ולכן לא בעינן עדים על דעתה כלל), וע"כ דדעתה הוא גמר הדבר שעררה, וא"כ בעינן הוכחה על ריצוי שלה, ובלא"ה הו"ל דברים שבלב, ולא הויין דברים לענין גבר דבר שבערוה [ומבואר מדבריו דאין החסרון בעצם מטעם עדים, אבל בעצם מה שאין הדברים אלא דברים שבלב, כיון דצריך הריצוי לחלק של העושה חלות]. ולכאו' לפי האבנ"מ ורעק"א עדיין ק' קו' הפנ"י, וע' בשערי ישר (ז', י"ב, ד"ה וכן מוכח), דכ' דאין מעשה קידושין כלל אם אין ברור דעתה, ולא משום העדות, אלא דצריך שיהי' בולט שדעתה להקנות עצמה כדי שיהי' בה דין מעשה קידושין כלל, וא"כ אולי אפשר ליישב דכאן אין דעתה בולטת (וכמש"כ

הרמב"ם שהוא משום דכתיב ויצאה והיתה. וכ' המהרש"א "דבקיודושין לחוד הכל יודעין בו, גם להתיר פנוי" לאיש הוא דבר קל, ולזה נשתרבב המנהג בדורינו שנותנין רשות לכל אדם היודע קצת לעסוק בקדושין, משא"כ בגיטין, שרבו כמו רבו דיני' והלכותיה בחומר א"א להתירה, אין לאדם לעסוק בהן כ"א היודע וכו', וכן בקידושין שאחר הגיטין, באלו לא יהי' מתעסק בהן כ"א היודע בטיב גיטין שהיו קודם הקידושין, וכו'".

(ו) **מאי משמע, כדמתרגם ר' יוסף, וכו' - הק' הריטב"א**, הא כתי' בקרא "ונאוף", וא"כ תרגום דר' יוסף ל"ל. ותי' דה"א דדמים בדמים נגעו מיירי ברציחה, וקרא דעל כן תאבל וכו' קאי רק אבתרא, דהיינו דמים בדמים נגעו.

(ז) **ואילו בדור המבול לא נגזרה גזירה על דגים שבים - הק' הריטב"א**, הא גם בדור המבול הי' זנות, וא"כ מ"ש דחמיר טפי מדור המבול. ותי' דהא גופא, כיון שראו מה נעשה לדור המבול כיון שחטאו בעריות, ומ"מ שנו בחטאתם, ראוי להם עונש חמיר טפי. והשיטה לא נודע למי תי' דעונש שמתירין אשת איש לעלמא ומולדין בנים, חמור טפי מעונש של ענין של מים גנובים. והמהרש"א נקט להיפוך, דבאמת מה שהם עוברים בשוגג באשת איש אינו חמיר כ"כ כמו העריות שהיו עוברים בדור המבול, אבל מ"מ הי' חמיר טפי, משום דבישראל שייך ממזרות, ועבירה גוררת עבירה, שהרי יטעו העולם לחשוב דהבנים, כשרים, ואילו בדור המבול לא הי' ענין של ממזרות.

(ח) **מי כתיב ופרצו, פרצו כתיב - כ' הריטב"א** דגרסי' "אלא" מי כתיב וכו', דהיינו דתי' חדש הוא, ושוב אי"צ להא דהביא הגמ' הא דכתיב אלה לחודי', וכ' דגם אם לא גרסי' כן, מ"מ זהו הפירוש. אולם כ' המהרש"א דבדוקא לא קתני אלא, והא דעל כן תאבל הארץ לא קאי רק על פרצו לחוד, אלא דקאי גם על כל דבר ודבר דכתיב לעיל מיני', ועל כל דבר בפנ"ע קאי על כן תאבל הארץ (ועפ"ז מיישב הא דאי' בשבועות דעל כל תאבל קאי אאלה לחודה) [אבל לכא' לענין ק' הגמ']

דבעצם אין חסרון בבעלות המקנה מה שהדבר אינו ברשותו, אלא הוא דין מסויים בעשיית חלות והקנאות בהחפץ דבעינן שיהא גם ברשותו, ולזה י"ל דסגי גם שיהי' ברשות הקונה. ב) הביא מהגרש"ש (שערי ישר ז', סוף י"ב) דאינו יכול לעשות הקנאה לשום אדם היכא שהדבר אינו ברשותו, ואפי' למי שהחפץ ברשותו. אבל ביאר דהחסרון הוא רק מצד דאינו יכול לעשות קנינים דצריכים המקנה, שהרי יש ב' אופני קנין, קנינים דנפעלים ע"י הקונה, וקנינים דנפעלים ע"י המקנה. ואה"נ, קנינים שנפעלים ע"י המקנה אין שייך לעשותן היכא דהחפץ אינו ברשות המקנה, אבל קנינים שנעשים ע"י הקונה בריצוי המקנה, אז שפיר יכול הקונה לקנות אף היכא שאינו ברשות המקנה. וא"כ, כאן שפיר יכול האיש לקנות החפץ, כיון שהיא נתרצה להקנותו לו והוא עשה בו מעשה קנין. אולם כל זה שייך רק אם אמרי' שהיא הקנה לו החפץ, אבל מדברי רש"י לקמן (נ"ב) משמע שהיא מחלה לו, והק' הקהלות יעקב (כ"א, ד"ה ויסוד זה), איך שייך מחילה על דבר בעין. וכ' ליישב ע"פ מש"כ שם דבאמת יש לגולן קניני גזילה על החפץ, אלא דמ"מ אין הגזילה שלו ממש, משום שיש לו חיוב השבה. וא"כ, י"ל דהיכא דמחלה לו החיוב השבה, הרי ממילא נמצא דנקנה לו לגמרי, וממילא יכול הוא לקדשה בו.

(ד) **כך אין קרקע נקנית בפחות מש"פ - והק' הגמ' מהברייתא דמבואר דיכול לקנות בפחות מש"פ, ותי' דשם מיירי בחליפין, דתניא קונין בכלי אע"פ שאין בו ש"פ. וכ' האבנ"מ (ל"א, ו') דמבואר בגמ' שהוא דוקא משום שנקנית בתורת חליפין, אבל בתורת כסף ודאי אינו יכול לקנות בפחות מש"פ, אפי' בכלי, ולכא' יש להכריע מכאן ספק של הרשב"א בשבועות (ל"ט) דנסתפק באם קונה בכלי פחות מש"פ מתורת כסף, וכאן מבואר דלא קנה, וצ"ע ספיקו של הרשב"א.**

(ה) **כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהן - ע' במהרש"א שהעיר אהא דמקדימין טיב גיטין לקידושין. ובאמת זהו הערה גם על סדר המס', ובוזה כבר כ' "**

המת החוצה, ואם אסורה בכל אופן, א"כ למה צריך קרא דלא תהי' לאוסרה באין לו בנים. ותי' דלעולם אסורה בכל אופן, ובא הפסוק לומר, דבאין לו בנים, אע"פ שאסורה לכל העולם, מ"מ מותרת היא לאחיו. והשיטה לא נודע למי כ' דהיינו מפרשים דקרא דלא תהי' בא לומר דכיון דאין לו בנים, ומותרת היא ליבם, אקיל בה רחמנא לכ"ע, ואינה אסורה באיסור א"א, אלא באיסור לאו.

(ג) אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה, הא לכהן הדיוט שריא- הק' רעק"א, הא מבואר דאשה שנפלה לפני יבם, וחלץ לה, מותרת לשוק, מדכתיב ונקרא שמו בישראל, דכיון דחלץ הותרה לכל ישראל. וא"כ, אפי' אם אלמנה תהי' אסורה לכל העולם, מ"מ לאחר חליצה מותרת, וא"כ שפיר צריך קרא לאוסרה לכ"ג (דאיסור חלוצה לכהן אינו אלא מדרבנן), והניח בצ"ע. ותי' הקו"ש (צו) דא"כ הו"ל להתורה לומר דחלוצה לא יקח, מ"ש אלמנה דנקט.

(ד) לכ"ע בעשה- פרש"י דהעשה הוא והלכה והיתה לאיש אחר, דהיינו בגירושין, דדוקא ע"י שילוח הגט מותרת, ולא במיתה. והק' התוס' הרא"ש, הא אי"ז עשה, אלא דגלי לן קרא דנשארה באיסור אשת איש במיתה וכת' ותוס' הביא קרא דודבק באשתו, ודייקנן ולא באשת חבירו, ולא הבא מכלל עשה עשה. וכ' הרשב"א דאע"ג דקרא זה בבני נח כתיב, י"ל דכיון דחזרה ונשנית בסני, לזה ולזה נאמרה. וכ' הפני יהושע לחדש, דלפי תוס' יצא ד"אפי' לפי המסקנא, דבישראל איכא קרא דמיתת הבעל מתיר, אפ"ה בב"ג אסור מעשה דודבק". ועפ"ז ביאר למה היתה תמר חייבת מיתה, אף דמת בעלה, משום שלא הי' לה היתר על האיסור אשת איש, כיון שהי' קודם מתן תורה וע' בקהלות יעקב (נ', ג') שתמה ממש"כ הרמב"ם (מלכים ט', ח') דשייך גירושין אצל ב"ג היכא שיוציאנה מביתו, או משתצא היא מתחת רשותו, וודאי מיתתו לא גרע מתצא מתחת רשותו. והביא דהמל"מ כ' דדברי הרמב"ם הרי הם מהירושלמי, וא"כ הניח דברי הפנ"י בצ"ע.

כאן אי"צ אלא הא דאמרי' מי כתיב ופרצו, אלא כוונת המהרש"א דלא חזר הגמ' מהא דקושטא דמילתא הוא דאכולהו קאין.

(ט) אבל לא הפרישתה מחיים לא, אלמא קסבר שיעבודא לאו דאורייתא- ע' בקצות (ר"צ, ג', ד"ה ובעיקר) שהביא ראי' מהגמ' כאן למש"כ הכסף משנה דממונו של אדם משועבד לעשות צדקה, ומבואר כן מכאן, דלמ"ד שיעבודא דאורייתא, יש חיוב ממוני ושעבוד נכסים להביא עולת אמם, שאינו אלא מצוה.

(י) שיעבודא לאו דאורייתא- פרש"י, וא"כ רק מלוה בשטר, שהוא שיעבדו, דכ' לי' וכו', משתעבדי. אולם ע' בתוס' בב"ב (קעה: ד"ה דבר) שכ' דמ"ד שעבודא לאו דאורייתא ס"ל דאי אפשר לשעבד נכסיו מן התורה. וע"ע בריטב"א כאן (בסו"ד) דכ' "וטעמא דמ"ד שעבודא לאו דאורייתא משום דסבר שאין הקנאה לחצאים, ושעבוד קנין לחצאין וכו'", אלמא דס"ל ג"כ דלא מהני כלל. וע' בקובץ שעורים (צה) דרוצה לבאר דמח' הסוגיות הוא, דרש"י אזיל לפי הסוגיא דכאן, ותוס' אזיל לפי הסוגיא דשם, אבל לכאור' מהריטב"א לא משמע כן.

(יא) סברא הוא, הוא אסרה והוא שרתה- ביאר הקובץ שעורים (מג) דס"ד דגמ' עכשיו דהאיסור א"א נתחדש בכל רגע, מפני שהיא עכשיו אשת איש, ולא משום שלפני זה היתה א"א, וכיון דעכשיו אין סבה לה להיות אשת איש, שהרי מת בעלה, אלא דהק', דמ"ש מהא דהמקדש ליום א' דתו לא פקע הקידושין, אף דהעיקר איסור לא הי' אלא ליום א'. ותי' דמ"מ שאני, דהתם הרי עכ"פ סיבה האוסרת עדיין שם, דהא כיון דאין האישות פקע בכדי, א"כ עדיין נשואה לו, והאיסור בא מהנישואין. אבל כאן, כיון שצריך שיהי' האיסור נתחדש מסיבת האיסור בכל רגע, אם מת האיש, ושוב פקע סיבת האיסור, א"כ אין שייך שיתחדש האיסור [וצע"ק, למה נחשוב דאיסור א"א חלוק משאר איסורי עריות, והם ודאי אי"צ שיהי' סיבת האיסור שם לעולם, ומ"ש, וי"ל].

(יב) ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם ויש לה בנים לכ"ע נמי אסורה- הק' התוס' רי"ד, הא סכ"ס כתיב לא תהי' אשת

טו) מה גירושין שריא וגומרת, אף מיתה שריא וגומרת- ע' בקו"ש (ח"ב, כח), שהביא מה שפסק התרומת הדשן (ק"ב) דאשת אליהו ואשת ר' יהושע בן לוי מותרות, כיון דאשת רעהו כתיב, ולא אשת מלאך, והם כולו רוחני. והק' הקו"ש, הא מבואר בגמ' כאן דצריך דבר המתירה, כמו גט, וכיון דנשים אלו אין להם דבר המתירן, למה מותרין, וע"ש שרוצה לתלות במח' ראשונים אם המיתה הוא המתיר או מה שהאשה אין לה בעל הוא המתיר.

טז) אף מיתה שריא ומתרת- ע' בשערי ישר (ד', י"ב, ד"ה והנה [ג'] שהוכיח מכאן דמיתה הוי מעשה מתיר כמו גט (וכמו שהבאנו לעיל מהקו"ש), וכ' דלכאו' א"כ יהי צריך ב' עדים על המיתה כדי להתירה לינשא, כמו דצריך בנתינת גט ובכל דבר שבערוה, ומ"ש. ותי' ע"פ היסוד שייסד שם דמה דצריכין ב' עדים בדבר שבערוה הוא רק בדבר שקיומו נעשה ע"י דעת האדם וכונתו, אז אמרה תורה שלא יתקים אלא בעדים, אבל דבר שקיומו בא ע"י מעשה שאינו תלוי בדעת, ככה"ג חל הדין בלא עדים.